

oblikom stvaram beleg ljudskih sadržaja

razgovor sa vajarom jovanom soldatovićem

Specifičan Soldatovićev odnos prema monumentalnoj skulpturi, njegovo interesovanje za skulpturu i ciklus skulptura o životinjama – osnovna su obeležja njegovih umetničkih traženja.

– Vajam i poklanjam skulpture sa željom da ne iščili snaga opomene na besmisao uništenja, da srne »oljude« mesta zločina, da na grobovima naše dece Sudaje ubuduće dodeljuju miran, srećan i human život svoj deci sveta...

● Šta je Vaša glavna inspiracija u traženju kulturnih i umetničkih sadržaja?

● Želja da se određujem prema životu oko sebe i prema svom životu, a da potom nešto izvajam i trajno obeležim.

● Neki umetnici ističu da teško stvaraju, da imaju teškoća sa »inspiracijom«?

– Nekome i život teško pada, meni činovničko tavorenje, a i nečije nezdrave ambicije. Prezirem i teškoće onih (»umetnika«) u stalnoj trci za pomodnim, dinarskim prestižom. Živim za svoj groš i kroz vajarstvo beležim i osmišljavam svoj trag.

● Da li Vam se događa da Vas napusti Soldatović vajar, a ostane samo Soldatović profesor, ili obrnuto?

– Pa, nisam podvajao profesora od vajara u sebi ili obrnuto, iako je profesor godinama finansirao vajara. Sada se penzionisani profesor pothranjuje iluzijom vajara. Da čovek Soldatović ne bude otuden, da ne ogrizne u žabokrečinama duga. Ispada da se uglađenom trudim da uvek ostanem – ako nije pretenciozno – stvaralačka ličnost. Koliko je uspeha u tome dokazaće islučivo skulpture.

● Da li mislite da savremeni umetnici mogu da koriste umetnost prošlosti?

– Ja sam od vernika u tzv. večite vrednosti. Dakle, u sadržaju koji su prisutni u svemu što se beleži kao svest o čoveku u ljudima.

● Umetnici imaju običaj da kažu kako je suština njihovog dela ozbiljnija no što bi se moglo rečima iskazati?

– Čujem da mnogi tako govore. Ni ja ne bих mogao nešto više da kažem o svom umetničkom delu, jer sam shvatio da su skulpture govor kojim se najbolje izražavam. To je razlog što ne volim da govorim o svojim skulpturama. Ako su dobre, ako uspostavljaju neki kontakt i bude doživljaj – bespredmetna je bilo kakva dopuna rečima.

● Kako gledate na svoje početke i uopšte na svoj razvoj i rad?

– Dobro je što sam otišao iz Beograda, od mogućnosti da budem »državni majstor za skulpturu«; od privida uspeha u metropoli. Za sada je izvesno da sam se sačuvao od privida, ali i da nisam potonuo u žabokrečinu provincije. Živim pomalo užnet, trudim se da budem okružen spokojsvom koje mi pružaju zidovi Petrovaradinske tvrđave, u kojoj, evo, već preko 30 godina vajam.

● Umetnik ne radi da bi delovao na nekog ili da bi se video, već da bi se izrazio...

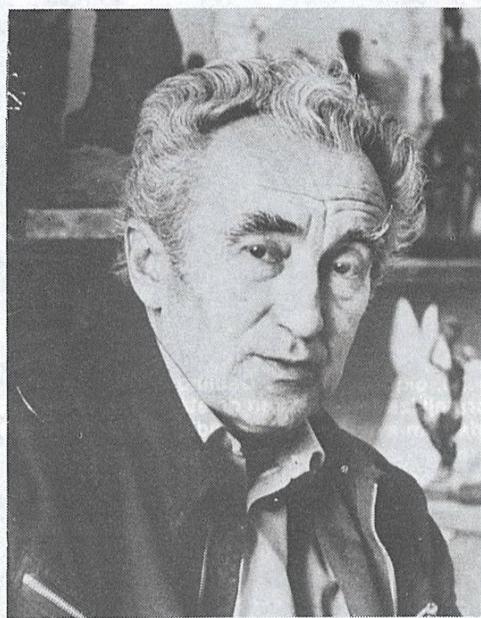
– Nastojim da budem angažovan stvaralac, a sebi laskam, kao čoveku, da nisam oportunist. Mislim da je najmanje važno svideti se nekom! Delovati na ljudi – da, ali najdublji sadržajima koje stvaralac može da probudi u svesti čoveka o nama samima. Razlog što stvaram je želja da ono što osećam i ono što sam u životu spoznao izrazim i tako odslikam svoj odnos prema onom juče, ovom danas pa, možda, i onom sutra.

Svako skupotorsko delo ima svoju priču, tematiku, prepoznatljivu simboliku, ideju, poruku...

– Uopšte nisam za formalizam! Znam samo: što je delo snažnije, to je poruka trajnija, a ideja prisutnija!

● Pisci i filozofi duguju svetu svoje mišljenje, govore i ne drže ljudi u neizvesnosti. A vajar?

– Zar i skulptura ne govori? Kao muzika, na primer? Ni kao čovek nisam od onih koji prečut-

kuju. Dovoljno sam glasan čak i protiv čapraz divana svih vrsta – i politikanata i kvazistručnjaka. Vizionare i one prave da izuzmem...

● Sezan je radio sam, bez učenika, bez ohrađenja stručnjaka. Slikao je i onog popodneva kada mu je majka umrla...

– Normalno je da čovek spoznaje o životu doživljava i beleži u sebi, a ako mu je »bog dao« da može i mora da ih formulise i kaže drugima, onda je prinudjen da bude u svim manifestacijama svog življenja – vajar, slikar ili političar... To objašnjava i Sezanov slučaj. I sa mnom je slično, verujem jer je vajanje i moja stalna potreba.

● Pikaso je tvrdio da kad počinje neku sliku, nikad ne zna šta će od nje biti.

– Nisam Pikaso, verujem da su sada i vreme u kojem je on živeo i izuzetnost njegove prirode, pa i uslovljene mogućnosti, dovoljno sagledani ali i pomoćno demodirani. Genijalan je, nesumnjivo. Međutim, dubina i trajnost njegove poruke, kroz njegovo delo, siguran sam u to, svedočiće presudnije o njemu od manifestovane mogućnosti neverovatne raznovrsnosti pristupa, značajke, vitalnosti, možda i povodljivosti.

● Preti li umetnosti – budućnost?

– Na žalost, pretpostavke narastaju u izvesnosti da je čovek pred samouništenjem. O nekakvoj budućnosti možda bi rečitije govorila prošlost. Ako su nekada kuga, pacovi, najezeze varvara i razne gamadi, pomor i ratovi dokrajivali nešto u čoveku i oko njega, zemljotresi i vulkani razarali, uvek je preostajalo dovoljno ljudskosti u čoveku, a i patriljaka razorenog u kulturi i civilizaciji, da bi se moglo počinjati ispočetka. Bojim se da je stepen današnje precivilizovaniosti i otudjenja u ljudima toliki da bi uništenje bilo bez »restlova«!

● Čime objašnjavate tendenciju da se skulptura seli iz galerija i muzeja na ulice i slobodne prostore u prirodi?

– Galerije su veštački stvoreni prostori u kojima se često manevriše i manipuliše ljudima i delimi pred gotovo zanemarljivo malim brojem posmatrača, tj. saučesnika, što je besmisleno. Dela nastaju iz mnogo dubljih razloga. Ona nastaju, žive i traju sa čovekom i u čoveku.

● A u urbanizovanom, otvorenom prostoru?

– Svakako i tamo, jer u vajarevoj je moći da, doživljavajući urbanizovane prostore, svojim delom pokuša da se ukomponuje u neko rešenje i obogati ga. Najsrećnija je mogućnost kada se ono što je rezultat spontanog rada uklopi u prostor kao znamen, kao stalno obeležje, osvoji svoje mesto. Meni nije cilj da pravim skulpture iz formalnih razloga. One moraju biti u dijalogu sa sredinom, treba da

kazuju nešto i budu postavljene tamu gde ljudi bili su. Ako su tog kvaliteta da odole zubu vremena i oštaci kritike, onda nije važno da li su doble novčanu satisfakciju ili nisu. Skulptura Jakšića, koju sam postavio u Dunavskom parku, najomiljeniji je »deka« u Novom Sadu – sedanjem u krilo, deca su ga pozatila...

● A izložbe u zatvorenom prostoru?

– Izložbe su kod nas obesmišljen, zatvoren začarani krug brojnih izlagaca i smešno malog broja posetilaca. One su privid »bujnosti« našeg likovnog života, više dokaz apatičnosti i mrtvila.

● U modi su likovni saloni...

– Način izlaganja po principu »od svega pomalo, za svakog ponešto«, očigledno, kulturi ne daje rezultate koji se tako postavi na revijama i vajari. Zato je salon prazan, a po vašarima bar vrve ljudi. Za revijalna i uravnilovačka izlaganja ljudi, očigledno, nemaju interesovanja. Ni izlagaci, ni ono mašto već oguglale publike. Ako prenебрежнемо ono nekoliko desetina posetilaca na otvaranju, publiku i nemamo, jer je niko do sada nije ni stvarao, dobrim ostvarenjima prikuplja, a društvenom sveštu obavezivao.

● Nema Vas na konkursima za izradu značajnih spomenika, a jedan ste od najboljih jugoslovenskih umetnika monumentalno-spomeničke kulture. Čemu to opiranje konkursima?

– Konkursi su samo privid objektivnosti i demokratičnosti. Samo anonimni nepoznati su na konkursima. Stvaraoci određeno dometa i rukopisa prepoznatljivi su i analfabetama. Suština, dakle, nije u tome ko je kome (ne)poznat, već ko je po čemu i kakovom kriterijumu poznat ili priznat u našem društvu, i ko i koliko močan u odlučivanju, ali (ne)odgovoran pri tome.

Treba reći da i u ovom domenu delatnosti – od najizuzetnijeg značaja po naše društvo – nismo neravniji klanovskim snalaženjima, tezgaroškim metodama, dinarskim odnošenjima, ličnim razlozima...

Neučestvovanje na konkursima i moje povlačenje, kao i drugih afirmisanih stvaralaca, govori o nezainteresovanosti, ali i o podozrenju, što vodi ne samo protestu i izdvajaju, nego i otuđenju.

● Verovatno ste zbog toga onako teško doživeli svoje učešće u žiriranju Spomen-parka u Jajincima?

– Ne prihvatom nametljivosti, neoriginalnost, neubedljivost, komplikacije, parafraziranje već prihvaćenih pristupa, nabedene simbole, predmenzioniost i proizvoljnost najčešće upotrebljavanih materijala koji dehumanizuju – čak ponižavaju – čoveka u nama. Često nuđeni neartikulisani, kačiperni oblici, neumesni kao gradevinski objekti, baštardi kvazilikovnosti i neuspeli funkcije, nesumnjivo su oteli aršinu ljudskosti u nama, a svako poricanje ljudskosti teško doživljavam.

● Često ste učestvovali u polemikama. Slazete li se tim da smo kao narod uvek bili skloniji etiketama i duhu palanke nego analitičkim sudovima i argumentima?

– Polemike, verovatno, izazivam i sâm – gotovošu da se uvek odredim u stavu i da ga javno izrekni. Pogodeni su, uglavnom, oni koji sebe neopravdano identificuju sa funkcijom, koji leže kompleksne, koji samo u takvim prilikama dokazuju »stručnost« – povremeno se pokrećući iz letargije činovničkog vegetiranja, a svi takvi, uglavnom, premašuju temu gadajući sagovornika. Zaista mislim da pravog dijaloga u našem društvo nema! A ako je tako, žučljive polemike su bar atraktivnije od susičavog verbalizma i oportunizma onih koji su ogrežli s mediokritetskom mentalitetu.

Razgovor vodio Dragan Pejić